בְּגוּבְתָּא דְּקַנְיָא – בחלל של קנה, וכיון שאינו מעשה אומן, הרי זה מוטל על השוכר.

הגמרא מביאה ברייתא מדיני מזוזה בבית שכור: תָּנוּ רַבָּנָן, הַמַּשְׂכִּיר בַּיִת לְחֲבֵירוֹ עַל הַשּׁוֹכֵר מוטל לַעֲשׂוֹת לוֹ מְזוּזָה. וְכֵיצַד הוּא מסיים את זמן השכירות וְיוֹצֵא מן הבית, לֹא יִטְּלֶנָּה את המזוזה בְּיָדוֹ וְיֵצֵא, אלא ישאיר אותה במקומה. וְאם שכר את הבית מִמֶּנִּי, כשיוצא נוֹטְלָהּ בְּיָדוֹ וְיוֹצֵא. מסיימת הברייתא, וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁנְּטָלָהּ למזוזה בְּיָדוֹ וְיָצָא מהבית לאחר שגמר את השכירות, וְנענע שִׁקְּעָה את אִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָּנָיו.

מקשה הגמרא: וכי אנו מביאים מַעֲשֶׂה לְסָתּוֹר, שבתחילה נאמר שאם שכר מנכרי יטול את המזוזה, ובסוף הברייתא מסופר שאדם שנטל את המזוזה נענש. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, אַרְישָׁא – במעשה שבברייתא מדובר שהמשכיר היה ישראל, ובתחילת הברייתא מבואר שכשהמשכיר ישראל לא יטול השוכר את המזוזה ביציאתו, ואין זו סתירה לדין הנאמר בברייתא:

שנינו במשנה (קא:): הַכֹּל שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת וְאֵין לַשּׁוֹכֵר אֶלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַתַּנּוּר וּמִן הַכִּירַיִם בִּלְבָד:

הגמרא מבארת את הדין של זבל הבהמות שבחצר. שואלת הגמרא: בְּמַאי עָסְקִינַן – באיזה אופן אמרה המשנה שהזבל של המשכיר. אִילֵימָא – אם נאמר שמדובר בְּחָצֵר דְּאָגִיר לֵיהּ – המושכרת לַשּׁוֹכֵר, וְתוֹרֵי דִּשּׁוֹכֵר – והשוורים שהטילו את הגללים הם של השוכר, אם כן אַמַּאי – מדוע הזבל שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. אֶלָּא נאמר שמדובר בְּחָצֵר דְּלֹא אֲגִירָא – שאינה מושכרת לַשּׁוֹכֵר, וְתוֹרֵי דְּמַשְׁכִּיר – והשוורים שייכים למשכיר, אין לומר כן, שהרי באופן זה פְּשִׁיטָא שהזבל שייך למשכיר, שהרי לא השכיר את החצר וגם השוורים שלו. משיבה הגמרא: לֹא צְרִיכָא – לא נצרכה המשנה להשמיענו אלא בְּחָצֵר דְּמַשְׁכִּיר, וְתוֹרֵי דְּאָתוּ מֵעֲלְמָא כְּמוֹ בָּהּ – ונעמדו בחצר שוורים של אנשים אחרים שהגיעו משאר מקומות, והזבל שהטילו שוורים אלו והופקר על ידי בעליהם שייך למשכיר, כיון שזכה בהם על ידי קנין חצר.

הגמרא מוכיחה מהמשנה לגבי קנין חצר: מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, חָצֵר שֶׁל אָדָם קוֹנָה לוֹ חפץ של הפקר אפילו שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ – שאינו יודע שיש שם חפץ הפקר, וכמו שבמשנה קונה החצר למשכיר את הזבל אף שאינו יודע שיש שם זבל.

הגמרא מקשה על דברי רבי יוסי ברבי חנינא מברייתא: מֵיתִיבִי, שנינו בברייתא, אִם אָמַר אדם כָּל הַמְּצִיאוֹת שֶׁיִּבָּאוּ לְתוֹכוֹ – לחצרי חַיּוֹם, תְּקֻנָּה לִי חֲצֵרַי, לֹא אָמַר כְּלוּם ולא זכתה לו חצירו, כי בשעה שנכנס לחצירו אינו יודע מזה. מקשה הגמרא: וְאִם אֵיתָא לָהָא – ואם קיים הדין דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, חָצֵר שֶׁל אָדָם קוֹנָה לוֹ גם שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ, אַמַּאי – מדוע לֹא אָמַר כְּלוּם, הרי החצר קונה גם שלא מדעתו. מתרצת הגמרא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – כאן ברייתא מדובר בְּחָצֵר שֶׁאֵינָהּ מְשֻׁתַּמֶּרֶת, ובחצר כזו מודה רבי יוסי ברבי חנינא שאינה קונה שלא מדעתו.

מקשה הגמרא: אִי הָכִי – אם כן שמדובר בחצר שאינה משתמרת, אֵימָא – אמור את הסֵיפָא של הברייתא, שאם אמר כל מציאות שיכנסו לחצירי תקנה לי חצירי, וְיָצָא לוֹ שֵׁם מְצִיאָה בָּעִיר – יצא קול שמועה בעיר שיש מציאות בחצירו, כגון שנכנס צבי לחצירו או שהנהר עלה על גדותיו ונכנסו דגים לחצירו, דְּבָרִיו קַיָּימִין, וחצירו זכתה לו. וקשה, וְאִי – אם מדובר בְּחָצֵר שֶׁאֵינָהּ מְשֻׁתַּמֶּרֶת, אם כן גם כִּי – כאשר יָצָא לוֹ שֵׁם מְצִיאָה בָּעִיר, מַאי הֲוֵי – מה בכך, הרי החצר אינה משתמרת ומדוע זכה במה שבחצר. מתרצת הגמרא: כֵּיוָן דְּיָצָא לוֹ שֵׁם מְצִיאָה בָּעִיר, מֵיבְדַּל בְּדִילֵי אִינְשֵׁי מִינַּהּ – אנשים פורשים ובדלים מזה, וְהַוְיָא לָהּ – ונהיית החצר בְּחָצֵר מְשֻׁתַּמֶּרֶת.

הגמרא מוסיפה להקשות על רבי יוסי ברבי חנינא: מֵיתִיבִי, שנינו בברייתא, זֶבֶל – אפר הַיּוֹצֵא מִן הַתַּנּוּר וּמִן הַכִּירַיִם, וְהַמחזיק כלי תחת הפרה וקוֹלֵט מִן הָאֲוִיר את גלליה, הֲרֵי הוּא שֶׁלּוֹ – האפר של השוכר, והגללים של בעל הכלי. וְהזבל שֶׁשָּׁכַחַר שלא הושכרה לו, הוא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. מקשה הגמרא: וְאִם אֵיתָא לָהָא – ואם קיים הדין דְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, דְּאָמַר שֶׁחָצֵרוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנָה לוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ, אם כן שוכר הקוֹלֵט את הגללים מֵאֲוִיר החצר אַמַּאי – מדוע חֲרֵי הוּא שֶׁלּוֹ, הרי אֲוִיר חֲצֵרוֹ של משכיר הוּא, וכבר זכה בהם המשכיר. מתרצת הגמרא: אָמַר אַבַּיֵי, הברייתא מדברת בְּאופן שמַדְבִּיק את הכְּלֵי בְּשׁוּלֵי הַפָּרָה – בסמוך לנקביה, ואין אויר החצר מפסיק בין הגללים לכלי, וכיון שהגללים לא הגיעו לאויר החצר, לא זכה בהם המשכיר.

תירוץ נוסף: רָבָא אָמַר, שאפילו אם לא הדביק כלי אלא יש הפסק אויר בין הפרה לכלי, לא זכה המשכיר בגללים, משום שאֲוִיר שֶׁאין סוֹפוֹ של החפץ הנקנה לָנוּחַ בו, לַאו כְּמוֹנָּח דָּמֵי – אינו נחשב כאילו הגיע החפץ לחצר המשכיר לזכות בו, ומחמת שהיה כלי שחצץ בין הגללים לקרקע החצר לא זכה בהם המשכיר, שהרי הגללים לא עמדו להגיע לקרקע.

מקשה הגמרא על רבא: וּמִי פְּשִׁיטָא לֵיהּ – וכי פשוט לְרָבָא שאויר שאין סופו לנוח אינו קונה לבעל החצר, וְהָא במקום אחר מִיבָּעֲיָא לָהּ – נסתפק בזה רבא. דְּרָבָא – שהסתפק רָבָא, באופן שהפקיר את ארנקו וְזָרַק את הָאַרְנָקִי לחצר של אדם אחר, ונכנס הארנק לחצר בְּפֶתַח זֶה וְיוצא בדי הזריקה יָצָאתָה – יצא הארנק בְּפֶתַח זֶה – מפתח אחר של החצר, מַהוּ – האם אֲוִיר החצר שֶׁאין סוֹפוֹ של החפץ הנקנה לָנוּחַ בו, כְּמוֹנָּח דָּמֵי – נחשב כאילו הגיע לקרקע, וזכה בעל החצר בארנק, אוֹ לַאו כְּמוֹנָּח דָּמֵי ולא זכה בו. ומבואר שרבא הסתפק בדין זה, ואילו בסוגייתנו סובר רבא שאינו כמונח.

מתרצת הגמרא: הָתָם – באופן שזרק הארנק לחצר חבירו, לֹא מִיפַּסַק וְלֹא מִידִי – אין דבר המפסיק בין הארנק לקרקע, ולכן הסתפק רבא אם הוא כמונח או לא. אבל הָכָא – בסוגייתנו מִיפְּסַק כְּלִי – הפסיק כלי בין הפרה לקרקע החצר, וכיון שאין אויר בין החפץ לקרקע היה פשוט לרבא שאינו כמונח.

הגמרא מבארת את המשך דיני הברייתא: שנינו בברייתא, וְהזבל שֶׁשָּׁכַחַר וְשֶׁשָּׁכְרָה שלא הושכרה לו, הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת. שואלת הגמרא: מדוע נצרכה הברייתא לומר אותו דין תַּרְתֵּי – פעמיים, גם על הזבל שבחצר וגם על הזבל שברפת. משיבה הגמרא: אָמַר אַבַּיֵי, הָכִי קָאָמַר – כך כוונת הברייתא, וְהזבל שֶׁשָּׁכְרָה שֶׁנמצאת בְּחָצֵר המושכרת לשוכר, הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת.

הגמרא מדייקת דין מהברייתא: אָמַר רַב אַשִׁי, זֹאת אוֹמֶרֶת שהַמַּשְׂכִּיר את חֲצֵירוֹ סְתָם – שלא פירש את הפרטים שמשכיר לו, לֹא הִשְׂכִּיר את הָרֶפֶת שֶׁבָּהּ. שהרי מבואר בברייתא שהזבל שברפת שייך למשכיר, מפני שלא השכיר את הרפת לשוכר, ואילו היה משכיר את הרפת היה הזבל של השוכר.

הגמרא מקשה מברייתא נוספת על רבי יוסי ברבי חנינא הסובר שחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו: מֵיתִיבִי, שנינו בברייתא בענין חיוב שילוח הקן, יוֹנֵי שׁוֹבָךְ וְיוֹנֵי עֲלִיָּיה – יוני בר המחפשות מזונות בשדה ובערב הם באות לשובך שבחצירו או לעליית ביתו, חַיָּיבוֹת בְּמצות שִׁילּוּחַ הקן אם האֵם רובצת על הבנים, ולשאר בני אדם אֲסוּרוֹת בְּגֶזֶל מדרבנן, מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם. מקשה הגמרא: וְאִם אֵיתָא לָהָא – ואם קיים הדין דְּאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, שֶׁחָצֵרוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנָה לוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ, מדוע חייבות בשילוח, הרי קַרְקַע כָּאן – הפסוק קורא על מצב זה (דברים כב ו) 'כִּי יִקָּרֵא קֵן צִפּוֹר לְפָנֶיךָ בַּדֶּרֶךְ', ודורשים שדווקא אם מוצא בדרך, פָּרַט לְמָזוּמָּן – אבל לא באופן שהן מזומנות לו בביתו, וכיון שלפי רבי יוסי ברבי חנינא זכה בביצים אף שלא מדעתו, אם כן צריכות להיות פטורות משילוח.

מתרצת הגמרא: אָמַר רָבָא, בֵּיצָה בֵּיצִאת רוּבָּהּ מהאם הוּא דְּאִיחַיְּיבָה לָהּ – נתחייבה בְּשִׁילּוּחַ, וּמִיקְנָא לֹא קָנְיָא – אבל אינה נקנית לבעל החצר עַד דְּנָפְלָה לַחֲצֵרוֹ, וְכִי קָתָנֵי – ומה ששנינו בברייתא שחַיָּיבוֹת בְּשִׁילּוּחַ היינו מִשּׁוּם דְּתִיפּוֹל לַחֲצֵרוֹ – קודם שנפלה לחצירו ולא זכה בה, ואינה 'מזומן' גם לדברי רבי יוסי ברבי חנינא.

מקשה הגמרא: אִי הָכִי – אם כך שלא זכה בביצה, אַמַּאי – מדוע אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם גֶּזֶל. מתרצת הגמרא: מה שאמרה הברייתא אסורות

המשך בעמוד נב

משום גזל **אַאַמָּן** – הולך גם על האם, שהנוטל את האם עובר על גזל מדרבנן, מפני שדעתו של בעל השובך לזכות ביונות הבאות אליו, ולכן אסור ליטלה ממנו מפני דרכי שלום.

תירוץ נוסף: **וְאִיבָּעֵית אֵימָא** – ואם תרצה אמור שלְעוֹלָם – באמת מה שנאמר שאסורות בגזל מפני דרכי שלום **אַבֵּיצִים** – נאמר על הביצים, **וְהטעם מַדְּנָפִיק רוּבָּהּ דַּעֲתֵיהּ עִילְוָוהּ** – משום שמעת שיצאה רוב הביצה דעת בעל השובך ליטלה לעצמו.

הגמרא חוזרת לתרץ את הקושיא מהברייתא על רבי יוסי ברבי חנינא: **וְהַשְׁתָּא** – וכעת **דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, שְׁאסוּר** לאדם **לִזְכּוֹת בְּבֵיצִים כָּל זְמַן שֶׁהָאֵם רוֹבֶצֶת עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר** (דברים כב ז) **'שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם' וְהָדַר** – ואחר כך כתוב **'אֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ'**, והיינו שקודם צריך לשלח את האם ואחר כך לזכות בביצים. יש לתרץ, **אַפִּילּוּ תֵּימָא** – שאף אם נאמר **דְּנָפְלָה לָהּ** כל הביצה **לְחַצְרוֹ**, לא זכה בה בעל החצר, ואין זה 'מזומן', כיון שכלל הוא **כָּל הַיָּכָא דְּאִיהוּ מָצֵי זָכֵי לֵיהּ** – שכל מקום שהוא יכול לזכות גם **חֲצֵרוֹ זָכְיָא לֵיהּ** – זוכה עבורו, **וְכָל הֵיכָא דְּאִיהוּ לָא מָצֵי זָכֵי לֵיהּ** – וכל מקום שהוא לא יכול לזכות **חֲצֵרוֹ נָמֵי לָא זָכְיָא לֵיהּ** – גם חצירו לא זוכה עבורו. וכיון שהוא לא יכול לזכות בביצה מפני שהאם רובצת עליה, גם חצירו לא קנתה עבורו.

מקשה הגמרא: **אִי הָכִי** – אם כשהאם רובצת על הביצים אסור ליטלן מדוע **אֲסוּרוֹת בְּגֵזֶל מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם,** הרי **אִי** – אם מדובר **דְּשִׁלְּחָהּ** – שהגזלן שילח את האם קודם שנטל את הביצים, **גֵּזֶל מֵעִלָּיְא הוּא** – הרי זה גזל גמור ולא רק מפני דרכי שלום, שהרי בעל החצר זכה בביצים אפילו שלא מדעתו. **וְאִי** – ואם מדובר **דְּלֹא שִׁלְּחָהּ** – שהגזלן לא שילח את האם ונטל את הביצים מיד, **הָא בָּעֵי שַׁלּוּחָהּ** – הרי יש עליו חיוב שילוח מן התורה, ומדוע נקטה הברייתא שעבר על גזל מדרבנן. מתרצת הגמרא: מדובר באופן שלא שילח את האם, ועדיין לא זכה בעל החצר בביצים, **וּפָקְעָן** שבא ליטול את הביצים, **דְּלַאו בַּר שִׁילּוּחַ הוּא** – שאינו חייב במצות שילוח, ולכן אין עליו איסור תורה.

מקשה הגמרא: וכי **קָאֵי בַּר דַּרְכֵי שָׁלוֹם הוּא** – שייך בחיוב מדרבנן שתיקנו מפני דרכי שלום. מתרצת הגמרא: **הָכִי קָאָמַר** – כך כוונת הברייתא, **שְׁאָבִיו שֶׁל הַקָּטָן חַיָּיב לְהַחֲזִיר לוֹ** – לבעל החצר את הביצים **מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם:**

משנה

הַמַּשְׁכִּיר בַּיִת לַחֲבֵירוֹ למשך שנה, וקבע עמו שישלם שכר בית **לְשָׁנָה**, ולא דמי שכירות כל חודש, **נִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה** – אם הוסיפו בית דין חודש אדר שני לאותה שנה, אין המשכיר יכול לומר שאותם דמים שקבעו ביניהם לא היו אלא עבור שנה רגילה של י"ב חודש, ולתבוע שכר נוסף עבור החודש הנוסף, אלא **נִתְעַבְּרָה לַשּׂוֹכֵר** – השוכר זכאי בחודש הנוסף, ואינו צריך לשלם אלא את אותם דמי שכירות שנה כפי שקבעו בתחילה, משום שאף חודש זה של העיבור בכלל אותה שנה הוא. אך אם **הִשְׁכִּיר לוֹ** את הבית למשך שנה, וקבע עמו שישלם דמי שכירות **לְחֳדָשִׁים** – כך וכך לכל חודש, **נִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה** – הוסיפו בית דין עוד חודש לאותה שנה, **נִתְעַבְּרָה לַמַּשְׁכִּיר** – זכאי המשכיר לתבוע דמי שכירות נוספים עבור החודש הנוסף, משום שקבעו דמים עבור כל חודש ובשנה זו יש י"ג חודשים. מביאה המשנה **מַעֲשֶׂה בְּעִיר צִיפּוֹרִי בְּאֶחָד שֶׁשָּׂכַר** בית **מֵרֵחִין מֵחֲבֵירוֹ** למשך שנה, וקבעו ביניהם שישלם על כך **בִּשְׁנֵים עָשָׂר דינרי זָהָב לְשָׁנָה מְדִינַר זָהָב לְכָל חֹדֶשׁ,** והיינו שקבעו את התשלום גם לפי שכר שנה וגם לפי שכר כל חודש,

ונתעברה השנה, **וְאָבָא מַעֲשֶׂה זה לִפְנֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְלִפְנֵי רַבִּי יוֹסֵי, וְאָמְרוּ**, כיון שיש ספק אם השכירות היא לפי שכר שנה או לפי שכר כל חודש שהרי אמר את שני הדברים, **יַחֲלוֹקוּ** השוכר והמשכיר **אֶת חֹדֶשׁ הָעִיבּוּר**, וישלם השוכר למשכיר עבור מחצית החודש הנוסף.

גמרא

הגמרא מבררת את דברי המשנה. שואלת הגמרא: **מַעֲשֶׂה** לְמִתּוֹך – היאך הובא במשנה מעשה שדינו סותר את הדינים שנאמרו קודם לכן, שהרי במעשה של שכירות המרחץ פסקו שיחלקו ביניהם את חודש העיבור, ואילו קודם לכן הובא שחודש העיבור או כולו לשוכר או כולו למשכיר, וכי היכן מצינו שתביא המשנה מעשה העומד בסתירה לדינים שלפניו. מיישבת הגמרא: **חַסּוּרֵי מְחַסְּרָא** – חסרון דברים יש במשנה, **וְהָכִי קָתָנֵי** – כך צריך להוסיף במשנה לפני המעשה, **וְאִם אָמַר** לו המשכיר שישלם לו **בְּשָׁנִים עָשָׂר וְהוּבִים לְשָׁנָה מְדִינַר וְהָב לְחֹדֶשׁ**, והיינו שפירש בתחילת לשונו שישלם לפי חישוב שכר שנה ובסוף לשונו לפי חישוב שכר חודש, ונתעברה אותה שנה ונוסף לה חודש, **יַחֲלוֹקוּ** המשכיר והשוכר ביניהם את דמי שכירות החודש הנוסף, דהיינו שהשוכר ישלם במשנה לפני המעשה, **וְאִם אָמַר** לו המשכיר שישלם לו **בִּשְׁנֵים עָשָׂר וְהוּבִים לְשָׁנָה מְדִינַר וְהָב לְחֹדֶשׁ**, והיינו שפירש בתחילת לשונו שישלם לפי חישוב שכר חודש, ונתעברה כדין זה **בְּעִיר צִיפּוֹרִי, בְּאֶחָד שֶׁשָּׁכַר מֶרְחָץ מֵחֲבֵירוֹ בִּשְׁנֵים עָשָׂר וְהוּבִים לְשָׁנָה מְדִינַר וְהָב לְחֹדֶשׁ, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְלִפְנֵי רַבִּי יוֹסֵי, וְאָמְרוּ, יַחֲלוֹקוּ אֶת חֹדֶשׁ הָעִיבּוּר.**

מביאה הגמרא את דברי רב על אותו נידון שהיה בציפורי: **אָמַר רַב, אִי הֲוֵאי הָתָם** – אם הייתי משמש שם כדיין והיה בא לפני מעשה זה, **הָוֶה יָהֵיבְנָא לֵיהּ כּוּלֵּיהּ לַמַּשְׁכִּיר** – הייתי פוסק לתת את כל דמי השכירות של אותו חודש למשכיר, ולא כמו שפסקו רבן שמעון ורבי יוסי שישלם למשכיר רק את מחצית השכירות של אותו חודש.

מבררת הגמרא את דברי רב: **מַאי קָא מַשְׁמַע לָן** – מה בא רב להשמיענו במה שאמר שכך היה פוסק, אם בא ללמדנו שההלכה היא כדעת הסובר (ב"ב קה.) **שְׁתָפוֹם לְשׁוֹן אַחֵרוֹן** – כאשר אמר אדם שתי לשונות הסותרות זו את זו, תופסים וקובעים את הדין לפי לשונו האחרון, ולכך היה פוסק שכל חודש העיבור למשכיר כפי הדין בלשון 'דינר זהב לחודש' שהוא האחרון. **הָא אָמְרָה רַב חֲדָא זִימְנָא** – הרי רב כבר אמר דין זה פעם אחת, **דְּאָמַר רַב הוּנָא, אָמְרֵי בֵּי רַב** – אמרו בבית מדרשו של רב, אם אמר אדם לחבירו בכמה אתה מוכר לי חפץ זה, והשיב לו בלשון זה **'אִסְתִּירָא מֵאָה מָעֵי'**, כלומר, בלשון הראשון אמר 'אסתירא' שהוא סלע מדינה ששויו תשעים ושש פרוטות, ובלשון שני אמר 'מאה מעי' שהם מאה פרוטות, והסכימו ביניהם על כך, חייב לשלם למוכר **מֵאָה מָעֵי** – מאה פרוטות, כפי לשון האחרון. וכן אם אמר לו להיפך **'מֵאָה מָעֵי אִסְתִּירָא'**, חייב לשלם לו **אִסְתִּירָא**, כפי לשון האחרון. ואם כן מדוע היה צריך רב להשמיע אף בנידון משנתינו שיש ללכת אחר לשון אחרון.

משיבה הגמרא: אכן רב בא להשמיענו כאן שתפוס לשון אחרון, שהרי **אִי מֵהָתָם** – אם מהנידון של 'אסתירא מאה מעי' היינו רוצים להוכיח שלדעת רב תופסים לשון אחרון, אין ראיה מכך, **דַּהֲוָה אָמְרָה** – היינו אומרים, שמה שרב חייב לשלם למוכר כפי דבריו האחרונים אין זה משום שפוסק תפוס לשון אחרון, אלא הכל לשון אחד הוא **וּפְרִישִׁי קָא מְפָרֵשׁ** – המוכר בסוף דבריו בא לפרש את תחילת דבריו, והיינו שבאופן שאמר 'אסתירא מאה מעי', כוונתו לומר איני מוכר במטבע אסתירא רגיל השוה תשעים ושש פרוטות, אלא באסתירא גדולה השוה מאה פרוטות, וכן באופן שאמר 'מאה מעי אסתירא' כוונתו לומר איני מבקש ממך מאה פרוטות רגילות אלא מאה פרוטות רעות שאינן שוות אלא כאסתירא. **קָמַשְׁמַע לָן** – ולכך משמיענו רב לגבי נידון משנתינו שאף שאמר שתי לשונות 'בשנים עשר זהב לשנה מדינר זהב לחודש' יש לתפוס לשון אחרון.

הגמרא מביאה את שיטת שמואל בביאור דברי המשנה: **וּשְׁמוּאֵל אָמַר**, מה ששנינו במשנתינו במעשה בבית המרחץ שיחלוקו את חודש העיבור ביניהם, **בְּאֶמְצַע חֹדֶשׁ** העיבור **עַסְקִינַן**, ואמר לשוכר צא מביתי או שלם לי שכר כל החודש, ולכך חצי החודש שכבר דר השוכר בבית ומוחזק בו, אין מחייבין אותו לשלם, כיון שהמשכיר הבא להוציא ממנו ממון עליו להביא ראיה שלשון אחרון הוא העיקר, ואילו על חצי החודש שעדיין לא דר השוכר בבית, צריך ליתן לבעל הבית שכרו, כיון שהקרקע בחזקת בעל הבית עומדת ואם רוצה השוכר ליפטר עליו להוכיח שלשון ראשון עיקר. **אֲבָל** אם **בָּא** המשכיר לתבוע את השוכר מיד **בְּתְחִלַּת חֹדֶשׁ** העיבור, **כּוּלֵּיהּ** – כל תשלום החודש **לַמַּשְׁכִּיר**, כיון שכאמור הקרקע בחזקת בעל הבית והשוכר החפץ לדור בלא לשלם נחשב מוציא ממנו ועליו הראיה. ואם **בָּא** המשכיר לתבוע **בְּסוֹף חֹדֶשׁ** העיבור, **כּוּלֵּיהּ** – כל דמי שכירות החודש נשארים **לַשּׁוֹכֵר**, כיון שהמשכיר הבא להוציא דמי שכירות מחבירו עליו להביא ראיה.

מבררת הגמרא את שיטת שמואל. שואלת הגמרא: **מִי אָמַר שְׁמוּאֵל לֹא אֲמָרִינַן תְּפוֹם לְשׁוֹן אַחֵרוֹן** – האם סבר שמואל שאין דין תפוס לשון אחרון, אלא ספק הוא, **וְהָא רַב וּשְׁמוּאֵל דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ, שאם** מכר אדם לחבירו תבואה, ואמר לו **פּוֹר** [שלושים סאה] **בְּשָׁלֹשִׁים** סלעים **אֲנִי מוֹכֵר לָךְ**, כל זמן שלא משך הקונה את כל השלושים סאים **יָכוֹל** כל אחד מהם **לַחֲזוֹר בּוֹ** מהמקח, **וְאֶפִילּוּ בְּסָאָה אַחֲרוֹנָה** – אם נשאר רק סאה אחרונה שלא משך אותה, שכיון שאמר המוכר 'כור' כוונתו דווקא לכור שלם, לא פחות ולא יותר, וכל הכור הוא מכירה אחת, ולכן כל זמן שלא משך הקונה לרשותו את כל הכור לא הושלם המקח, ויכולים לחזור בהם. אבל אם אמר המוכר 'פּוֹר בִּשְׁלֹשִׁים, סָאָה בְּסֶלַע, אֲנִי מוֹכֵר לָךְ', כיון שבלשון שני הזכיר 'סאה בסלע' שהיא מכירת כל סאה בפני עצמה, הדין הוא **שֶׁרִאשׁוֹן רִאשׁוֹן קָנָה** – כל סאה וסאה שמשך הקונה לרשותו הרי היא שלו, ואין יכולים לחזור בהם. ומוכח אם כן שאף שמואל סובר תפוס לשון אחרון.

מיישבת הגמרא: אכן לדעת שמואל ספק הוא אם הולכים אחר לשון ראשון או אחרון, **וְהָתָם מַעֲמָא מַאי** – הטעם שם שאין יכול לחזור בו מאותם סאים שמשך הקונה, **מִשּׁוּם דְּתָפְסִים** – כיון שהקונה מוחזק כבר בסאים שמשך, ואין מוציאין מידו מספק, **הָכָא נַמִּי** – וכן גם בנידון משנתינו סבר שמואל שמה שהשוכר **קָא תָפְסִים** – תפוס בשכירות בית המרחץ אין מוציאים מידו מספק, ולכך רק אם בא המשכיר לתבוע באמצע החודש נאמר במשנתינו 'יחלוקו', אך אם תובע בתחילת החודש כאשר הוא מוחזק בבית, חייב השוכר לשלם לו עבור כל החודש, ואין מוציאים מיד המשכיר ליתן לשוכר לדור בו בחינם.

הגמרא מביאה את דעת רב נחמן בנידון משנתינו: **וְרַב נַחְמָן אָמַר, קַרְקַע בְּחֶזְקַת בְּעָלֶיהָ קַיֶּימֶת** – באופן זה שהזכיר בתחילה 'שנה' ולבסוף 'חודשים', אפילו אם לא תבעו המשכיר אלא בסוף החודש, חייב השוכר לשלם את כל החודש למשכיר [ולא כפי המבואר במשנתינו שיחלוקו], משום שכבר בתחילת החודש היה ספק על דין שכירות אותו חודש והיתה הקרקע עומדת בחזקת בעליה.

שואלת הגמרא: **מַאי קָא מַשְׁמַע לָן** רב נחמן בדבריו, אם כוונתו לומר שיש **לִתְפוֹם לְשׁוֹן אַחֵרוֹן** שהזכיר המשכיר בסוף דבריו 'דינר לחודש' ולכן חייב את השוכר לשלם על כל החודש, אם כן **הֵיינוּ דְּרַב** – אלו היו דברי רב לעיל, ומה חידש רב נחמן בכך. משיבה הגמרא: אין טעמו של רב נחמן משום תפוס לשון אחרון, אלא **אַף עַל גַּב דְּאַפּוֹךְ מֵיפַךְ** – אף באופן שאמר להיפך, תחילה 'דינר לחודש' ואחר כך 'שנים עשר דינרים לשנה', שלדעת רב יש לפטור את השוכר מחודש העיבור, שהרי בסוף דבריו אמר בעל הבית שנים עשר דינרים לשנה, סבר רב נחמן שחייב השוכר הכל, משום שמסופק הוא בדבר אם יש לתפוס לשון ראשון או לשון אחרון, ומספק יש להעמיד את הקרקע בחזקת בעליה.

מסתפקת הגמרא בנידון אחר בדיני שכירות: **בָּעוּ מִינֵּיהּ מֵרַבִּי יַנַּאי,**

המשך בעמוד קס"ז

שובר ומשכיר שבאו לדין, **שׁוֹבֵר אָמַר נָתַתִּי** את דמי השכירות של כל השנה, **וּמַשְׁכִּיר אוֹמֵר לֹא נָטַלְתִּי, עַל מִי לְהָבִיא רְאָיָה** על השובר או על המשכיר. מבררת הגמרא באיזה אופן הסתפקו: **אֵימַת** – מתי השובר טוען ששילם, **אִי בְּתוֹךְ זְמַנּוֹ** – אם טען שפרע בתוך שנת השכירות, והיינו לפני הזמן שחייב לפרוע, שהרי שכירות אינה משתלמת אלא בסוף השנה, הלא **תָּנְיָא** – שנינו בפירוש שאין הנתבע נאמן לומר פרעתי בתוך הזמן. **וְאִי לְאַחַר זְמַנּוֹ** – ואם טען ששילם בסוף שנת השכירות שכבר הגיע זמן פרעון השכירות, גם דין זה **תָּנְיָא** בפירוש שנאמן לומר פרעתי. **דְּתָנַן** – שהרי שנינו במשנה (בכורות מט.) גבי פדיון הבן, נאמר בתורה (במדבר יח טו–טז) ׳אַךְ פָּדֹה תִפְדֶּה אֵת בְּכוֹר הָאָדָם וגו׳, וּפְדוּיָו מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה׳, ולמדים מכך שמצוה על כל איש ישראל לפדות את בנו הבכור אחר שלושים יום מלידתו על ידי שיתן לכהן חמשה סלעים, ודרשו חכמים (קדושין כט.) ממה שנאמר ׳פדה תפדה׳ שבכור שלא פדאו אביו, חייב לפדות את עצמו. אם **מֵת הָאָב** של הבכור **בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם** ללידתו, אותו בכור **בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא נִפְדָּה**, כיון שחזקה אין אדם פורע חובו תוך זמנו ולואי שיפרע בזמנו, ומן הסתם לא פרע אביו את חובו לכהן בתוך שלושים יום, וחייב הבן לפדות את עצמו, **עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁנִּפְדָּה**. אבל אם מת אביו **לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם** ללידתו, אותו בכור **בְּחֶזְקַת שֶׁנִּפְדָּה**, כיון שמן הסתם פדאו אביו בזמנו לאחר שלשים ללידתו, **עַד שֶׁיֹּאמְרוּ לוֹ** – השכנים לבכור **שֶׁלֹּא נִפְדָּה**, וכגון שאמרו ידוע לנו שלא פדאך אביך שכך ציוה לפני מותו. נמצא מפורש במשנה זו שבתוך הזמן ודאי אין אדם פורע חובו, וכן לאחר זמנו ודאי פורע, ואם כן באיזה אופן נסתפקו החכמים בסוגייתנו. משיבה הגמרא: **לֹא צְרִיכָא** – לא הוצרכו החכמים להסתפק אלא באופן שתבע המשכיר לשובר **בְּיוֹמָא דְּמַשְׁלֵם זְמַנֵּיהּ** – ביום שמסתיימת השכירות שזהו יום הפרעון, והשובר טוען ששילם את השכירות בתחילת היום, ועל כך נסתפקו, **מִי עָבִיד אִינִישׁ דְּפָרַע בְּיוֹמָא דְּמַשְׁלֵם זְמַנֵּיהּ** – אם עשוי אדם לפרוע חובו בתוך יום שהושלם זמן השכירות, **אוֹ לֹא** – או שאין דרך אדם לפרוע אלא לאחריו.

מביא רבי יוחנן משנה לפשוט ממנה את הספק: **אָמַר** לְהוּ **רַבִּי יוֹחָנָן** לחכמים, **תְּנִיתוּהָ** – יש לפשוט ספק זה ממה ששנינו במשנה (לקמן קיא.),